

РОЗВИТОК ПАРАДИГМИ НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА СФЕРОЮ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Кирилов Ю. Є., Новікова М. М., Правоторова О. М.

ВСТУП

Побудова незалежної, демократичної, правової держави, в першу чергу, ґрунтується на дотриманні основних прав і свобод людини, закріплених Конституцією України та ратифікованими нею міжнародними договорами. Активний розвиток публічної сфери, формування основ сервісної держави, сприяє тісній взаємодії публічної влади з громадянським суспільством. Відповідно, в публічному управлінні реалізація будь-яких поставлених завдань, пов'язана з взаємодією з фізичними особами та вимагає отримання певної інформації різного характеру. При цьому, розголошення отриманої інформації поза межами діяльності державних установ або органів місцевого самоврядування, може завдати істотної шкоди інтересам особи, її репутації та правам інших людей. Саме тому питання захисту персональних даних є актуальним в Україні, яка не тільки адаптує національне законодавство в управлінській сфері до стандартів ЄС, але й активно впроваджує електронне врядування у всі сфери суспільного життя.

Відповідно, перед українською державою в особі органів публічної влади, постає необхідність забезпечення захисту персональних даних, оскільки цей процес є невід'ємною складовою формування правової державності. Зауважимо, що ефективне управління персональними даними є фундаментальним аспектом забезпечення прозорості та відповідальності органів публічної влади, що, в свою чергу, забезпечує зміцнення демократичних інститутів. Окрім цього, адаптація національного законодавства до стандартів Європейського Союзу вимагає відповідності дій органів публічної влади положенням регламенту ЄС 2016/679 (GDPR), який встановлює високі вимоги до захисту персональних даних. Виконання цих вимог сприятиме інтеграції України до єдиного європейського простору, зміцненню економічних та політичних зв'язків, а також підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій.

Відмітимо, що у сфері надання адміністративних послуг, захист персональних даних виступає вирішальним фактором, який визначає їх

ефективність та якість. Забезпечення конфіденційності та належного захисту персональних даних громадян підвищує рівень довіри до публічних послуг, знижує корупційні ризики, сприяє більш широкому користуванню ними, що значно спрощує взаємодію держави та людини. Таким чином, захист персональних даних стає ключовим елементом модернізації державного управління, підвищення його ефективності та відповідності європейським стандартам.

Отже, в арсеналі органів публічної влади мають бути відповідні прийоми, способи, форми та методи, за допомогою яких є можливість забезпечення належного публічного управління у сфері захисту персональних даних. Найважливішими з цих засобів вважаємо контролю та нагляд.

На сьогоднішній день ці явища у доктрині публічного управління та адміністрування, а також адміністративного права є безспірним лідерами наукових досліджень. Зокрема, у своїх наукових доробках питаннями розмежування контролю та нагляду та їхніми дефініціями цікавилися такі науковці як: В. Б. Авер'янов, О. П. Альохіна, Д. М. Бахрах, В. М. Бевзенко, І. Л. Бородін, В. В. Галуцько, В. М. Гарашук, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, В. В. Зуй, Р. А. Каложний, Л. В. Коваль, А. Т. Комзюк, М. В. Лошицький, Д. М. Лук'янець, Р. С. Мельник, С. О. Мосьондз, О. М. Музичук, В. Я. Настюк, В. І. Олефір, Д. В. Приймаченко, Р. А. Сербина, О. І. Харитонов та багато-багато інших. Однак, безпосередніх наукових досліджень контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних недостатньо для формування сталої наукової позиції, що і вплинуло на науковий інтерес до цієї сфери.

1. Теоретичні аспекти нагляду та контролю у вітчизняній доктрині публічного управління

Формування сучасної концепції нагляду та контролю в системі публічного управління ґрунтується на теоретичних засадах, що формуються на підставі наукового аналізу цих явищ як об'єктів наукових пошуків. Наразі наука має справу з особливим набором об'єктів реальності, які виходять за межі повсякденного досвіду, які важко або неможливо безпосередньо спостерігати або відчуті у повсякденному житті. Ці об'єкти можуть бути абстрактними, складними або такими, що потребують спеціалізованих знань для їх розуміння та регулювання. У сфері публічного управління до таких об'єктів можна віднести політичні концепти, як найчастіше встановлюються науковцями в якості теоретичних чи правових засад реалізації публічного управління. Сюди відносяться демократія, справедливість,

ефективність, прозорість, які є абстрактними і часто складно вимірюваними. Також до таких об'єктів наукового дослідження слід віднести методи управління та регулювання, які мають неабиякий вплив на управлінську сферу, однак не мають чітко вираженого об'єктивного прояву. В систему цих методів слід включати нормотворчість, аналіз політики, а також контроль і аудит.

Для опису цих об'єктів, незвичайних з точки зору звичного сприйняття об'єктивної реальності, наукою вироблений спеціальний понятійно-категоріальний апарат. А для оцінки їх стану в умовах, що піддаються контролю суб'єкта, створено спеціальних інструментарій. Відповідно, наука специфічні способи обґрунтування істинності знань: експериментальний контроль за одержаним знанням, виведення одних знань з інших, вірність яких уже доведена¹.

Зокрема, наука публічного управління та адміністрування у формуванні сучасної парадигми контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних використовує абстрактні концепти та терміни, а також адміністративні категорії, які інтегрують наукові знання до публічно-управлінської сфери, серед них такі як «громадський інтерес», «персональні данні», «конфіденційність», «обробка даних» тощо. Не обходиться тут і без спеціального інструментарію, до якого можна віднести право (нормативно-правова база, політики конфіденційності), технологічні (шифрування даних, анонімізація та псевдонімізація, системи управління доступом) та організаційні (оцінка впливу на захист даних (DPIA), аудити та перевірки, підвищення кваліфікації службовців у сфері захисту персональних даних) інструменти. При цьому, науковцями застосовуються і специфічні способи обґрунтування істинності знань у цій сфері. До них, зокрема, можна віднести експериментальний контроль через впровадження нових технологій захисту даних для обмежених груп користувачів, а також виведення одних знань інших на підставі аналізу прецедентів та моделювання ризиків. Все це свідчить про важливість формування бази знань та наукових позицій щодо сфери захисту персональних даних як об'єкту публічного управління. При цьому, важлива роль у реалізації управлінської діяльності у цій сфері, на нашу думку, належить засобам контролю та нагляду.

Відповідно, з метою оцінки ролі контролю та нагляду у сучасній парадигмі публічного управління вважаємо за доцільне більш детально оцінити сутність та особливості цих явищ у публічному управлінні.

¹ Бичко І. Філософія: підручник. Київ, 2006. С. 217.

На слушний погляд В. М. Гарашука, організаційно-управлінські відносини в будь-якій державі не можуть належним чином розвиватися (удосконалюватися, оновлюватися, корегуватися під час здійснення управлінських дій, тощо) без належно організованої та ефективно працюючої системи контролю та нагляду – важливого чинника поступового розвитку суспільних відносин². Відповідно, ці явища виступають основою для реалізації публічного управління на належному рівні, сприяють його впровадженню у суспільне життя. Розглянемо їх більш докладно.

У публічному управлінні контроль представляє собою вид діяльності, спрямований на забезпечення дисципліни та законності, а також належної реалізації державних функцій. Науковці розуміють під ним комплексний самостійний інструмент, що полягає у здійсненні суб'єктом публічної адміністрації перевірки та обліку виконання контрольованим суб'єктом покладених на нього завдань та функцій³. Контроль як функція публічного управління присутній на будь-якій стадії управлінського процесу та сприяє дієвості організації управлінських структур через належну реалізацію управлінських рішень. Постійність реалізації контролю підтверджується також уведенням в теорію публічного управління терміну «контролінг» (англ. controlling), що характеризує його як постійний процес, який супроводжує адміністративну діяльність органів публічної влади від прийняття управлінського рішення до моменту його виконання.

Згідно з висновком Л.М. Сороки, нагляд і контроль в системі державних гарантій представляють собою комплекс заходів, що забезпечують виявлення, припинення та запобігання порушень правил господарювання. Це включає правові, організаційні та інформаційно-інспекційні заходи, які здійснюються уповноваженими органами влади. Основна мета такого контролю – забезпечення якісної та безпечної діяльності суб'єктів господарювання, а також захист інтересів осіб, суспільства, держави та природного середовища. В Україні цей процес регулюється Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», що встановлює загальні принципи і умови здійснення такого контролю⁴.

² Гарашук В. Контроль та нагляд у державному управлінні : навчальний посібник. Харків : Вид-во Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого, 1999. С. 26–27.

³ Адміністративне право України. Повний курс / за заг. ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 53.

⁴ Сорока Л. В. Державний контроль і нагляд як основа адміністративно-правового забезпечення та реалізації державних гарантій. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. № 4. С. 173–177.

У своїх працях О. Ф. Андрійко, слушно зазначає, що контроль, – «об’єктивна реальність розвитку соціальної системи. Він тією чи іншою мірою характерний для усякого суспільного ладу. Демократичні процеси, що відбуваються в усіх сферах нашого суспільства, починаючи із переосмислення ролі держави, кардинальних змін у структурі державної влади, в економіці, вносять зміни і у розуміння необхідності контролю як об’єктивного явища їх подальшого розвитку»⁵. Отже, основне призначення контролю полягає у виявленні невідповідності його об’єкта певним правомірним оціночним критеріям для подальшого застосування адекватних заходів реагування⁶.

На думку А. О. Собакарь, у сучасних умовах державний контроль переважно відображає управлінський та організаційний аспект функціонування публічної адміністрації. Він є інтегруючою та універсальною організаційно-правовою категорією, що об’єднує різні види і форми перевірконої діяльності, а також різні способи реагування на виявлені порушення. Відповідно, контроль охоплює як перевірку законності дій та рішень посадових осіб, так і їх доцільність⁷.

Є і законодавча позиція щодо визначення сутності контролю у публічному управлінні. Відповідно до Закону України від 5 квітня 2007 р. № 877-У «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» під державним контролем розуміється «діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, органів місцевого самоврядування, інших органів у межах повноважень, передбачених законом, щодо запобігання та виявлення порушень вимог законодавства суб’єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема якості продукції, робіт і послуг, прийняттого рівня безпеки для населення, навколишнього природного середовища»⁸.

Метою контролю є виявлення результатів діяльності певних суб’єктів, виявлення відхилень від встановлених вимог та принципів організації, аналіз причин цих відхилень, а також визначення способів подолання перешкод для ефективного функціонування всієї системи.

⁵ Андрійко О. Ф. Державний контроль і тенденції його розвитку в умовах ринкових відносин. Правова держава : міжвід. зб. наук. пр. Київ : Наук. думка, 1993. Вип. 4. С. 49–53.

⁶ Адміністративне право України: навчальний посібник / Забарний Г., Каложний Р., Шкарупа В. Київ : Вид-во Паливода А. В., 2003. С. 95–96.

⁷ Собакарь А. О. Співвідношення державного контролю та адміністративного нагляду як засобів публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 89.

⁸ Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#top>

У сучасному розумінні контроль розглядається не тільки як засіб покарання, але й як інформаційно-аналітичний інструмент.

Сутність публічного контролю полягає у спостереженні за функціонуванням підконтрольного об'єкта, отриманні об'єктивної та достовірної інформації, вживанні заходів для запобігання та усунення порушень, виявленні причин і умов, що сприяють правопорушенням, та притягненні до відповідальності осіб, винних у порушеннях⁹.

Ознаками контролю як інструмента публічного адміністрування є такі: мета полягає у здійсненні перевірки суб'єктами публічного адміністрування щодо виконання об'єктами публічного адміністрування визначених законодавством положень адміністративно-правових режимів; органи публічного контролю здійснюють заходи виключно на основі та у випадках, передбачених законами України; у ході перевірки публічна адміністрація виявляє недоліки в адміністративно-правовому регулюванні суспільних відносин, вимагає від об'єктів публічного управління усунення виявлених порушень, надає їм приписи; виявляє осіб та усуває обставини, які можуть негативно вплинути на забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

З огляду на вищевикладене, контроль у публічному управлінні може розглядатися, по-перше, як вид діяльності, спрямованої на забезпечення дисципліни, законності та належної реалізації державних функцій, що включає в себе перевірку та облік виконання завдань і функцій суб'єктами публічної адміністрації. По-друге, контроль можна розглядати як комплексний самостійний інструмент, що охоплює правові, організаційні та інформаційно-інспекційні заходи, які супроводжують адміністративну діяльність органів публічної влади на всіх стадіях управлінського процесу – від прийняття управлінського рішення до його виконання.

Важливою складовою контролю як процесу виступає об'єкт та предмет контролю. Здійснюючи аналіз наукової позиції І. М. Шопіної, яка аналізує об'єкт та предмет громадського контролю як виду контролю в публічному управлінні, ми приходимо до висновку, що об'єкт громадського контролю представляє собою сукупність суспільних благ непатронатного характеру, які виникають завдяки активності членів громадянського суспільства і полягають у захищеності прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб, зниженні рівня корупційних ризиків та ефективному раціональному використанні бюджетних коштів у секторі безпеки і оборони. Непатронатний характер громадського контролю (нагляду) означає, що джерелом виникнення благ є не

⁹ Адміністративне право України: навчальний посібник / Забарний Г., Каложний Р., Шкарупа В. Київ : Вид-во Паливода А.В., 2003. С. 339.

держава, а громадянське суспільство¹⁰. При цьому, громадський контроль (нагляд) може поширюватися не лише на захист прав, свобод та інтересів цивільного населення, але й військових. Наприклад, в ході здійснення моніторингу змін у системі продовольчого забезпечення військовослужбовців.

О. Г. Ярема, аналізуючи об'єкт і предмет державного контролю та нагляду у сфері охорони здоров'я, визначає предметом державного контролю «...значущі для безпеки держави та особи вимоги до охорони здоров'я, що регулюють суспільні відносини, які складаються із забезпечення органами виконавчої влади перевірки дотримання юридичними та фізичними особами обов'язкових вимог з метою забезпечення прав працівників і населення»¹¹. При цьому, в якості об'єктів державного нагляду та контролю автор вбачає діяльність, фізичних та юридичних осіб, яка реалізується у межах діючого законодавства.

Отже, об'єктом публічного контролю є сукупність суспільних благ, які залежать від активності громадянського суспільства і включають захист прав, свобод та інтересів осіб, ефективне використання бюджетних коштів і зниження ризиків корупції в секторах державного управління. У свою чергу, предметом публічного контролю можна вважати конкретні види діяльності, що перевіряються органами публічної влади з метою забезпечення виконання обов'язкових, нормативно закріплених вимог щодо змісту такої діяльності.

Відмітимо, що предмет та об'єкт публічного контролю цілком залежить від його виду та сфери реалізації публічного управління. Зокрема, ґрунтуючись на роботах вітчизняних науковців¹², можна виділити наступні види контролю: 1) внутрішні контрольні механізми: аудит внутрішнього контролю, моніторинг програм та проєктів, внутрішній аудит; 2) зовнішні контрольні механізми: законодавчий контроль, адміністративний контроль, судовий контроль; 3) ЗМІ та громадянське суспільство, громадські слухання та консультації. Кожен з цих видів контролю має свої особливості і специфіку, спрямовані на

¹⁰ Шопіна І. М. Об'єкт та предмет громадського контролю. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану: матеріали наукового семінару / упор. М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 292–294.

¹¹ Ярема О. Г. Предмет і об'єкти державного контролю та нагляду в сфері охорони здоров'я. *Молодий вчений*. 2020. № 8 (84). С. 242.

¹² Чаплинська Ю. А. Контроль щодо збезпечення законності та дисципліни в діяльності органів публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 190–195; Кирій С. Л. Публічний контроль як об'єктивне управлінське явище. *Державне будівництво*. 2021. Том 1 № 30. URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/19136/17419>

забезпечення ефективного управління та відповідальності в публічному секторі.

Дослідження будь-якого явища неможливе без визначення основоположних засад (принципів) його реалізації. На сьогоднішній день можна виділити нормативні та наукові засади реалізації публічного контролю. З огляду на те, що державний контроль виступає складовою публічного контролю, маємо за необхідне звернутися до ст. 3 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»¹³. Відповідно до зазначеної норми до принципів публічного контролю можна віднести: підконтрольність та підзвітність органів контролю відповідним органам державної влади; рівність та гарантування прав суб'єктів господарювання; об'єктивності та неупередженості; законності підстав проведення контролю; недопустимості дублювання повноважень органів здійснення контролю; невтручання органів контролю в законну діяльність суб'єктів контролю; спрямованість контролю на запобігання правопорушенням; недопущення планових показників стосовно притягнення суб'єктів контролю до юридичної відповідальності.

Аналізуючи наукові доробки О. А. Ковтун, В. М. Василенка, О. М. Музичука, В. О. Неядовського¹⁴ та інших, приходимо до висновків, що публічний контроль з точки зору науки ґрунтується на наступних принципах: субсидіарності, участі, взаємного контролю держави, бізнесу та громадських інституцій, цифрового гуманізму, взаємної відповідальності, довіри, громадського моніторингу тощо.

Механізм реалізації публічного контролю окрім мети, предмету, об'єкту та принципів реалізації, містить суб'єктний склад, а саме інституції, які забезпечують реалізацію публічного контролю. Так, слушною є позиція Л.В. Сороки, яка визначає, що реалізація контролю та нагляду може забезпечуватися лише уповноваженими на це законодавством органами у межах їх компетенції. При цьому, повноваження даного органу мають деталізуватися у спеціалізованих законах, де вказується центральний орган виконавчої влади, що

¹³ Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#top>

¹⁴ Василенко О. М., Музичук О. М., Неядовський В. О. Принципи громадського нагляду та контролю у публічному адмініструванні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. Том 30, № 3. С. 243–251. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.3.20>

забезпечує реалізацію зазначених інститутів, тобто виконує контрольню-наглядові функції держави¹⁵.

Найбільш наочно сутність публічного контролю розкривається в діяльності спеціалізованих державних інспекцій і служб та представницьких органів місцевого самоврядування, основними завданнями яких є здійснення державного контролю і нагляду в певній досить вузькій, але важливій сфері діяльності.

Найбільш вагомими з них є інспекції – пожежна, охорони праці, податкова, контролю за цінами, захисту рослин. Серед служб – санітарна, митна, контрольню-ревізійна та ін. – органи публічного адміністрування або їх самостійні структурні підрозділи, що мають юрисдикційні повноваження. Будучи органами публічного контролю іншої відомчої належності відносно підконтрольних їм структур, вони здійснюють незалежний контроль.

Контроль у контексті публічного адміністрування є важливим інструментом, що передбачає систематичні заходи з перевірки та оцінки виконання контрольованими об'єктами завдань і функцій, визначених адміністративними нормами. Це активна діяльність, спрямована на забезпечення відповідності дій контрольованого суб'єкта нормативним вимогам і ефективне використання ресурсів публічного сектора.

Тепер ми перейдемо до аналізу поняття «адміністративний нагляд», що є не менш багатогранним, ніж поняття контролю.

Адміністративний нагляд порівняно з контролем є більш вузьким видом публічного адміністрування. Особливість нагляду полягає в тому, що він має за мету не тільки попередити правопорушення, а й застосувати заходи адміністративного примусу, зокрема адміністративної відповідальності, у разі виявлення порушень адміністративно-правових правил у визначеній сфері відповідними інспекціями чи службами.

У нашому дослідженні адміністративний нагляд представляє собою особливий вид публічної діяльності, що здійснюється спеціальними органами виконавчої влади відносно не підпорядкованих ним підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян з метою попередження і припинення правопорушень, притягнення винних до юридичної відповідальності. З законодавчої точки зору, поняття адміністративного нагляду можна зустріти у галузевих нормативно-правових актах. Наприклад, Закон України «Про адміністративний

¹⁵ Сорока Л. В. Державний контроль і нагляд як основа адміністративно-правового забезпечення та реалізації державних гарантій. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2020. № 4. С. 173–177.

нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» визначає адміністративний нагляд як систему «тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою таких осіб, що здійснюються органами Національної поліції»¹⁶.

Визначаючи співвідношення понять «нагляд» та «контроль» В. Гаращук встановлює, що нагляд представляє собою складову частину контролю, яка має свої специфічні ознаки. До цих ознак слід відносити, на думку автора, наступне: збирання визначених законом знань про діяльність під наглядного об'єкта; оцінка та перевірка цих знань на підставі норм права; організаційна невідповідність об'єкта органу нагляду; відсутність безпосереднього втручання в оперативну чи іншу діяльність об'єкта нагляду; застосування суб'єктом нагляду наданих йому законодавством форм впливу¹⁷.

Продовжуючи оцінку співвідношення термінів «контроль» та «нагляд», звернемося до праць А. О. Собакарь, що вважає поняття контролю більш об'ємним і повнішим за поняття нагляду. Науковець пояснює це тим, що контроль дає можливість не тільки здійснювати спостереження за законністю і піднімати питання усунення її порушень, але і усувати їх на підставі владних повноважень. Автором також відмічається, що виступаючи органічним елементом поточної діяльності, контроль може здійснюватися всіма суб'єктами публічного адміністрування незалежно від галузі їх функціонування. Відповідно, його зміст у порівнянні з наглядом є ширшим і може включати в себе також спостереження за законністю, втручання в оперативну діяльність об'єкта перевірки, відміну незаконних актів, накладення дисциплінарних стягнень і заохочень на працівників, розгляд скарг. При цьому, слід зауважити, що за своїм функціональним призначенням контроль і нагляд є схожими, що сприяє співпадінню їх організаційних форм, які можуть мати вигляд цільових перевірок, інспектувань. Однак, правові форми нагляду є більш ширшими і різноманітнішими ніж форми контролю. Так, сюди можна включити видачу дозволів, ліцензій або що¹⁸.

Нагляд є постійним і систематичним спостереженням за діяльністю організацій або осіб з метою виявлення порушень законності, але не

¹⁶ Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁷ Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні. Харків : Фоліо, 2002. 176 с.

¹⁸ Собакарь А. О. Співвідношення державного контролю та адміністративного нагляду як засобів публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 88–89.

втручання в їх поточну діяльність. Оцінка здійснюється лише з погляду законності, а не доцільності.

Отже тут можна говорити про те, що нагляд представляє собою постійний систематичне спостереження за діяльністю підприємств установ організацій або осіб з метою виявлення порушень законності. Але на відміну від контролю він не передбачає втручання в їх поточну діяльність і оцінка дії здійснюється лише з погляду законності, а недоцільності. Відповідно можна говорити про те, що основна мета нагляду, на відміну від контролю, полягає в постійному спостереженні за діяльністю під наглядних суб'єктів з метою виявлення порушень законності та вдосконалення поточного управління. На відміну від контролю, нагляд спрямований на забезпечення дотримання встановлених законом норми правил, але не передбачає негайних заходів чи санкцій у разі виявлених порушень.

В цей же час, у ході здійснення контролю, який виступає одним із засобів публічного адміністрування, суб'єктами контролю можуть здійснюватися різні заходи дисциплінарного впливу до винних осіб, таких як штрафи дисциплінарні стягнення позбавлення посад тощо. Таким чином, контроль у своїй більшості спрямований на виявлення порушень і покарання осіб які винні за вчинення цих порушень. З іншого боку, у процесі адміністративного нагляду застосовуються заходи адміністративного впливу до фізичних і юридичних осіб, які можуть включати в себе заходи попередження, покарання або виправлення порушень.

Підводячи підсумок зазначимо, що організаційно-управлінські відносини в будь-якій державі не можуть належним чином розвиватися (удосконалюватися, оновлюватися, корегуватися під час здійснення управлінських дій, тощо) без належно організованої та ефективно працюючої системи контролю та нагляду – важливого чинника поступового розвитку суспільних відносин. Саме тому це питання цікавить нас у сенсі сфери захисту персональних даних.

2. Нагляд та контроль в системі публічного управління сферою захисту персональних даних

Дослідивши поняття контролю і нагляду в адміністративному управлінні, вважаємо за необхідне дослідити їх реалізацію у публічному управлінні сферою захисту персональних даних.

Головною рисою розвитку суспільства у XXI столітті є розширення ринків інформації та послуг, активний розвиток інформаційної революції, що стало підґрунтям для переходу до «суспільства знань». На сьогоднішній день інформація стала представляти собою унікальний

ресурс, який створюється, змінюється, споживається суспільством у процесі його життєдіяльності. О. В. Павлей, досліджуючи концепцію інформаційного суспільства та вплив інформаційних змін на держави і політику відзначає, що збільшення інтенсивності інформаційних процесів «сприяє виведенню людства на якісно новий етап розвитку, що створює інформаційно-технологічний фундамент нової цивілізації»¹⁹.

Грунтуючись на наукових дослідженнях²⁰, приходимо до висновку, що інформаційне суспільство представляє собою тип суспільства кому в якому ключовими факторами економічного зростання, соціального розвитку та культурного обміну виступає зберігання, обробка, поширення і використання інформації. Даний вид суспільства має на меті створення умов для широкого доступу до інформації та знань, що має сприяти підвищенню рівня життя і діяльності суспільства, розвитку освіти, науки, культури, економіки, а також управлінських процесів. В основу інформаційного суспільства покладене прагнення забезпечити рівні можливості для всіх громадян щодо доступу до інформаційних технологій, а також інформації, сприяння розвитку інновацій, а також підвищення конкурентоспроможності економіки.

Охоплюючи різні сфери суспільного життя, інформаційне суспільство також впливає і на сферу публічного управління. Завдання інформаційного суспільства у публічній сфері, спрямовані на підвищення ефективності, прозорості та підзвітності органів публічної влади, а також на забезпечення найкращої взаємодії між органами публічної влади та громадським сектором.

До основних завдань інформаційного суспільства у сфері публічного управління можна віднести, в першу чергу, електронне врядування, яке передбачає впровадження електронних послуг для громадян та бізнесу, а також розвиток онлайн платформ для надання адміністративних послуг. В якості наступного завдання також слід назвати забезпечення прозорості та підзвітності, що включає відкритий доступ до державних даних та інформації про діяльність органів публічної влади, а також забезпечення механізмів громадського контролю за діяльністю органів публічної влади та участі громадян у прийнятті важливих для

¹⁹ Павлей О. В. Концепції інформаційного суспільства та вплив інформаційних змін на державу та політику. «ЗНАННЯ. ОСВІТА. ОСВІЧЕНІСТЬ» в умовах трансформаційних процесів – 2020: матеріали V-ої Міжнародної науково-практичної конференції. НТКП ВНТУ. Інститут соціально-гуманітарних наук, 2020. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32113/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%B9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁰ Роскошній І. В. Концепція інформаційного суспільства та її вплив на конституційні правовідносини. *Форум права*. 2021. № 3. С. 52–66; Бебик В. М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. *Інформація і право*. 2011. С. 41–49.

суспільства рішень. Важливим також вважаємо завдання щодо підвищення ефективності управління шляхом автоматизації та оптимізації внутрішніх процесів в органах публічної влади, використання інформаційних систем для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Всі ці завдання ґрунтуються на необхідності розвитку цифрової інфраструктури, створенні та підтримки національних центрів обробки даних, а також комунікаційних мереж для ефективної взаємодії органів публічної влади з громадським сектором.

Відповідно, зустрічним завданням, яке формується у сфері публічного управління через розвиток інформаційного суспільства – це захист та інформаційна безпека. Це завдання має реалізуватися шляхом забезпечення захисту персональних даних громадян, державних інформаційних систем від кіберзагроз, а також розробкою впровадження політик інформаційної безпеки. Отже, обрана нами для дослідження сфера захисту персональних даних має провідне значення в системі формування інформаційного суспільства в Україні.

Здійснюючи дослідження ролі нагляду та контролю в системі публічного управління захисту персональних даних, вважаємо за доцільне відмітити, що окремі аспекти парадигми контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних розглядалися такими, як О. Баранов, В. Брижко, Т. Галіч, А. Галуцько, В. Горобцова, Л. Городенко, М. Іншин, Г. Красноступ, Ю. Пічугіна, Р. Саунін, О. Смоляк та ін. Слід відзначити, що вони у своїх працях зробили значний внесок у дослідження правового регулювання організації діяльності інтернет-середовища, інформаційного суспільства та захисту персональних даних в цілому. Однак вони розкрили лише окремі аспекти адміністративно-правових та управлінських засад у цій сфері.

Говорячи про публічне управління у сфері захисту персональних даних, слід зазначити, що об'єм інформації збільшується з кожним роком, що ускладнює можливості її отримання кому опрацювання та використання у системі публічного управління²¹. Тому логічним виглядає те, що персональні дані, які постійно присутні в інформаційному потоці, потребують ефективного захисту, оскільки їх застосування може призвести до спричинення шкоди особі, групам осіб, репутації тощо.

Викладене підтверджується тезисом С. В. Попова та О. О. Боченка про те, що у сучасному світі інформація є найціннішим глобальним ресурсом, який сприяє розвитку економічного потенціалу та представляє собою невід'ємну складову інформаційної структури. Ця інформація

²¹ Матяш О. І., Гринь А. К. Теоретичні основи захисту інформації обмеженим доступом. *Інформаційна безпека людини, суспільства і держави*. 2011. № 3. С. 87.

постійно ускладняється, змінюється, відповідно зростає кількість її джерел та споживачів. Все це, нажаль, призводить до збільшення вразливості інформаційного суспільства від недостовірної інформації, несвоєчасного її надходження, промислового шпигунства та комп'ютерної злочинності²².

Говорячи про захист персональних даних, зазначимо, що постійний розвиток інноваційних технологій глибоко впливає на різні аспекти життя людей. Концепція сучасного демократичного суспільства, яке ґрунтується на принципах верховенства права та законності, передбачає гарантування та захист прав і свобод людини в будь-якій сфері суспільного життя. Відповідно, перед державою постає питання щодо забезпечення безпеки особистої інформації у цифровій сфері, що пояснюється зростанням рівня залучення персональних даних до процесів формування, обробки та видачі інформації.

При цьому, погодимося з позицією М. О. Дворник, що проблеми формування інформаційного суспільства в Україні, пов'язані з необхідністю захисту персональних даних, мають багато спільного з аналогічними процесами в інших країнах. Це пояснюється глобалізацією світових інформаційно-технологічних ринків, швидким поширенням нових інформаційних технологій. Однак, на відміну від світових лідерів у сфері захисту інформаційних ресурсів, Україна має недостатньо розвинену інформаційну інфраструктуру, обтяжена перехідним станом економіки і суспільства, також відрізняється несистемністю заходів, спрямованих на побудову інформаційного суспільства²³. Все це говорить про необхідність формування належної інформаційної політики, спрямованої на цифровізацію українського суспільства та захист інформації, у тому числі персональної, на належному рівні.

Відповідно до позиції І. Р. Боднар, основні елементи державної інформаційної політики мають ґрунтуватися на забезпеченні права на достовірну, повну та своєчасну інформацію, свободі слова, недопущенні втручання у інформаційні процеси, крім випадків, визначених чинним законодавством. Важливою складовою розвитку державної інформаційної політики, на думку автора, є збереження та вдосконалення вітчизняного національного інформаційного продукту та технологій, підвищення рівня інформаційної ідентифікації Української держави у світовому інформаційному просторі, забезпечення державної

²² Попов С. В., Бойченко О. О. Проблеми інформаційної безпеки України. *Форум права*. 2011. № 1. С. 798.

²³ Дворнік М. О. Сутність та проблеми розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Сталій розвиток економіки*. 2013 № 21. С. 78.

підтримки розвитку науково-технічної продукції та інноваційної діяльності²⁴.

Наш світ зараз є глобалізованим, і розглядаючи аспекти співвідношення адміністративно-правової охорони та інформаційного суспільства слід вказати, що вони мають поступально розвиватися прямопропорційно. Наскільки розвивається інформаційне суспільство, наскільки в ньому з'являються (чи модернізуються) адміністративні проступки чи порушення прав, відповідного ступеня захищеності та відповідальності вони вже й потребують. Адже вчинки правопорушників в мережі стають усе більш віртуознішими, вони призводять до все більш руйнівних наслідків – втрати інформації, порушення режиму конфіденційності тощо. Отже, захист інформації є важливим елементом розвитку публічно-управлінської сфери в контексті розвитку інформаційного суспільства.

Звернемо увагу на окремі нормативні аспекти реалізації захисту інформації, які виступають підґрунтям для формування засобів публічного управління у сфері захисту персональних даних. Так, Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» визначає захист інформації в системі як «діяльність, спрямовану на запобігання несанкціонованим діям щодо інформації в системі»²⁵. Закон визначає декілька видів захисту інформації: 1) криптографічний захист інформації, який забезпечується шляхом перетворення інформації за допомогою спеціальних даних з метою її приховування, відновлення її змісту, підтвердження її авторства, цілісності тощо; 2) технічний захист інформації забезпечується за допомогою інженерно-технічних заходів або програмних і технічних засобів, що унеможливує виток, блокування або знищення інформації, а також порушення її цілісності (ч. 1 ст. 1 Закону).

Законом також визначається, що об'єктом захисту в інформаційно-комунікаційних системах виступає інформація, яка підлягає обробці в цій системі, а також програмне забезпечення, призначене для обробки такої інформації (ст. 2 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах»)²⁶.

²⁴ Боднар І. Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 1 С. 68–75.

²⁵ Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#top>

²⁶ Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#top>

Формуючи описання механізму захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах, вищезгаданий Закон також визначає і суб'єктів відносин які виникають у цій сфері. Відповідно до статті 3 Закону суб'єктами відносин, пов'язаних із захистом інформації в інформаційно-комунікаційних системах, виступають власники систем, володільці інформації, користувачі та Адміністрація Держспецзв'язку та захисту інформації, яка виступає спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань організації спеціального зв'язку та захисту інформації²⁷, а також підпорядковані йому регіональні органи.

Уточнюючи надану інформацію, зауважимо, що механізм захисту інформації в інформаційно-комунікаційних системах є важливою складовою забезпечення інформаційної безпеки України. Як зазначає О. Олійник, методологічні засади публічно-правового забезпечення інформаційної безпеки України мають ґрунтуватися на розумінні інформаційної безпеки як системоутворюючого фактору, який впливає на всі складові національної безпеки. Він вважає, що стратегія інформаційної безпеки має ґрунтуватися на засадах Конституційного ладу і правового статусу всіх суб'єктів України; нормах міжнародного права; наукових здобутках вітчизняних і зарубіжних дослідників інформаційної безпеки. На думку науковця, формування комплексного підходу до інформаційної безпеки обумовлюється її розумінням як однієї з провідних функцій сучасної української держави. Виходячи з зазначеного, автор встановлює що найважливішими теоретико-методологічними засадами забезпечення інформаційної безпеки виступають адміністративно-правові засоби. Автор не вважає їх вичерпаними, однак зазначає що їх законодавче закріплення і застосування сприятиме формуванню кума ефективного функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки. Аналізуючи засоби забезпечення інформаційної безпеки у публічному управлінні, О. Олійник встановлює, що вони не є вичерпними у своєму переліку. До них дослідник відносить засоби правового регулювання - прийоми і способи, спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки. Автор вважає що урахування засобів публічно-правового регулювання інформаційної безпеки має сприяти оперативному прийняттю управлінських рішень, своєчасному застосуванню запобіжних засобів, а

²⁷ Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 03.09.2014 № 411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2014-%D0%BF#Text>

також адекватному реагуванню на загрози і виклики національним інтересам України²⁸.

Зазначимо, що останнім часом усе більше дослідників звертають увагу на необхідність активної розробки проблематики засобів забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства, держави. Тому, безперечно, нове вирішення та наукове обґрунтування щодо вдосконалення адміністративно-правових засобів забезпечення інформаційної безпеки України висуває ці проблеми в число першочергових щодо подальших досліджень та практичного втілення для сталого суспільного розвитку та входження України в світовий інформаційний простір.

У контексті забезпечення інформаційної безпеки важливу роль відіграє захист як публічно-правовий засіб її реалізації. Ці два явища є взаємопов'язаними та спрямованими на забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності даних. Захист інформації включає в себе заходи та стратегії для запобігання несанкціонованому доступу, кібератакам і втраті даних, що є ключовими елементами інформаційної безпеки. Ефективна інформаційна безпека забезпечує надійний захист інформаційних систем, гарантує безперебійну роботу та довіру користувачів до цифрових сервісів. З огляду на теорію публічного управління та адміністративного права також зацентруємо увагу на тому, що категорія публічно-правового захисту є вагомим складовою публічно-правової охорони²⁹.

Крім цього, переважна більшість учених звертає увагу на недопущення ототожнення понять «охорона» і «захист» та вважає, що «охорона» в юридичному розумінні означає позитивний стан норм права, направлений на недопущення порушення суб'єктивних прав і законних інтересів осіб, вона відображає статику правовідносин. У свою чергу «захист» характеризується динамікою через реалізацію засобів і форм, що передбачені законодавством для відновлення правового становища потерпілого, притягнення винного до юридичної відповідальності та застосовуються тоді, коли суб'єктивне право вже порушено³⁰.

Отже, публічно-правова охорона є інструментом реалізації політики інформаційної безпеки і захисту інформації. Правові норми, що регулюють інформаційну безпеку, забезпечують належний захист

²⁸ Олійник О. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки. *Юридичний вісник*. 2015. № 1 (34). С. 68.

²⁹ Ещук О. М. Административно-правовая охрана и административно-правовая защита: общее и частное. *Закон и жизнь. (Молдова)*. 2013. № 10/3 (262). С. 49–53.

³⁰ Галуцько В. В. Адміністративно-правова охорона та захист права власності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. № 38. С. 192–198.

інформації через встановлення вимог та стандартів. Держава, в свою чергу, через публічно-правову охорону здійснює контроль та нагляд за дотриманням цих норм, забезпечуючи безпеку інформаційних ресурсів і захист прав громадян. У свою чергу, захист інформації є складовою частиною інформаційної безпеки і передбачає комплекс заходів, спрямованих на охорону даних від загроз, включаючи правове регулювання доступу, зберігання та передачі інформації. Захист інформації забезпечується через нормативні акти, які визначають відповідальність за порушення встановлених правил і процедур.

На сьогоднішній день захист персональних даних в Україні забезпечується на підставі Закону України «Про захист персональних даних». Цей закон забезпечує врегулювання правових відносин, які пов'язані з обробкою і захистом персональних даних. Відповідно до ст. 2 означеного Закону персональні дані представляють собою «відомості або сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована»³¹. При цьому зазначимо, що таке визначення є досить узагальненим, оскільки законодавець навмисно утримується від всеохоплюючого переліку того, що може кваліфікуватися в якості персональних даних. Це пояснюється необхідністю адаптації визначення до нових інформаційно-технологічних досягнень, а також розвитку інших сфер суспільного життя. Також ст. 10 Закону України «Про інформацію» містить уточнення, відповідно до якого персональні данні є видом інформації та відносяться до інформації про фізичну особу³².

На міжнародному рівні захист персональних даних забезпечується Загальним регламентом захисту даних (GDPR) – актом, прийнятим Європейським парламентом і Радою. Відповідно до цього документу персональні дані розуміються у контексті «будь-якої інформації, що стосується фізичної особи, яку можна ідентифікувати прямо чи опосередковано за допомогою ідентифікаторів, як-от ім'я, ідентифікаційний номер, дані про місцезнаходження, онлайн-ідентифікатор або фактори, які визначають фізичну, фізіологічну, генетичну, розумову, економічну, культурну чи соціальну ідентичність зазначеної особи»³³.

³¹ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#top>

³² Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#top>

³³ Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) : Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 27 квітня 2016 р. 2016/679. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2016. 98 с.

Для забезпечення захисту персональних даних необхідно вживати заходів для запобігання ненавмисній втраті або знищенню, а також незаконному поводженню з даними, що включає несанкціоноване знищення або доступ до зазначеної інформації. Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» суб'єктами відносин з персональними даних є «фізична особа, дані якої обробляються, володілець даних, розпорядник персональних даних, третя особа та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини»³⁴.

Грунтуючись на вищевикладених даних, які містять поняття «захист інформації», «персональні дані», а також уточнення про те, що персональні дані виступають, відповідно до діючого законодавства, видом інформації, спробуємо сформулювати поняття «захист персональних даних». Отже, у контексті нашого дослідження захист персональних даних представляє собою комплекс заходів, спрямованих на охорону відомостей або сукупності відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, від несанкціонованого доступу, зміни, розголошення або знищення. Ці заходи, на нашу думку, мають включати правове регулювання збору, обробки, зберігання, передачі та використання персональних даних з метою забезпечення їх конфіденційності, цілісності та доступності; дотримання прав фізичних осіб на захист їхньої приватності; здійснення контролю та нагляду у цій сфері.

Аналізуючи роль публічного контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних як провідних засобів забезпечення високого рівня публічного управління у цій сфері, приходимо до висновку, що ці явища відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного захисту персональних даних. Якщо розглядати їх як конкретні механізми реалізації публічного управління, то вони дозволяють забезпечувати дотримання законодавства, виявляти та запобігати порушення прав та свобод людини, зберігати конфіденційність отриманих даних.

Отже, мета публічного контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних полягає у забезпеченні прав громадян на конфіденційність та безпеку їхніх персональних даних, а також створення умов для законного та етичного використання цих даних.

Роль публічного контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних, на нашу думку, проявляється, по-перше, у забезпеченні відповідності законодавству порядку отримання, обробки, збереження персональних даних.

³⁴ Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#top>

По-друге, контроль та нагляд включають в себе спостереження за діяльністю організацій, які безпосередньо здійснюють обробку персональних даних, з метою виявлення можливих порушень. Таке спостереження може включати в себе проведення перевірок та аудитів організацій, що здійснюють обробку персональних даних, а також здійснення оцінки заходів безпеки, які впроваджуються організаціями, на предмет їх відповідності встановленим стандартам.

По-третє, в систему контролю та нагляду входить розгляд скарг громадян щодо порушення їх прав у сфері захисту персональних даних, а також розслідування інцидентів, пов'язаних з витоками чи несанкціонованим доступом до персональних даних.

По-четверте, до системи контролю та нагляду слід також включати навчання та інформування, спрямовані на підвищення обізнаності громадян і організацій щодо прав та обов'язків у сфері захисту персональних даних, у тому числі, шляхом проведення тренінгів та семінарів для державних службовців і працівників організацій.

Грунтуючись на вищезазначеному, а також положеннях, висвітлених у розділі 1 нашої роботи, приходимо до висновку, що нагляд у сфері захисту персональних даних – це діяльність уповноважених державних органів, спрямована на забезпечення дотримання законодавства щодо захисту персональних даних, включаючи проведення перевірок, розслідування інцидентів, розгляд скарг громадян та здійснення інших заходів, що забезпечують правомірність обробки персональних даних. Метою нагляду є захист прав фізичних осіб на конфіденційність і безпеку їхніх персональних даних. У свою чергу контроль у сфері захисту персональних даних – це система заходів, здійснюваних державними органами для перевірки дотримання організаціями та іншими суб'єктами встановлених нормативних вимог щодо обробки, зберігання та передачі персональних даних. Контроль передбачає регулярні та позапланові перевірки, аудит безпеки, оцінку ефективності заходів захисту та відповідність нормативним актам і стандартам.

Різниця у між цими двома явищами полягає у тому, що, в першу чергу, вони різняться за обсягом та підходом до сфери реалізації. Зокрема, нагляд має більш широкий та загальний підхід, оскільки спрямований на моніторинг та профілактику у сфері захисту персональних даних. В свою чергу, контроль передбачає конкретні специфічні перевірки та оцінки відповідності встановленим стандартам. Різняться ці два явища також і за цілями, оскільки нагляд має на меті захист прав громадян і попередження порушень. Контроль, у свою чергу, спрямований на виявлення, усунення та запобігання конкретним порушенням у сфері захисту персональних даних. Спостерігається

різниця і у формах реалізації контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних. Зокрема, нагляд реалізується шляхом здійснення моніторингу, аналізу, розслідування та надання рекомендацій. Контроль же включає перевірки, аудити, інспекції та застосування санкцій.

Отже, нагляд і контроль у сфері захисту персональних даних мають спільну мету – забезпечення дотримання законодавства щодо захисту персональних даних та захист прав громадян на конфіденційність і безпеку. Нагляд передбачає загальний моніторинг, розгляд скарг та розслідування інцидентів, зосереджуючись на профілактиці та виявленні потенційних ризиків. Контроль, у свою чергу, фокусується на проведенні конкретних перевірок та аудитів, виявленні та усуненні порушень, з акцентом на забезпеченні відповідності встановленим нормативним вимогам. Разом, ці два механізми створюють ефективну систему захисту персональних даних, де нагляд забезпечує загальну профілактику, а контроль гарантує конкретну відповідність нормам і стандартам.

ВИСНОВКИ

Побудова незалежної, демократичної, правової держави в Україні ґрунтується на дотриманні основних прав і свобод людини, закріплених Конституцією та міжнародними договорами. Активний розвиток публічної сфери сприяє тісній взаємодії влади з громадянським суспільством, що вимагає взаємодії з фізичними особами та отримання різноманітної інформації. Однак, розголошення отриманої інформації може значно пошкодити інтереси особи та її права. Тому, захист персональних даних стає критичним в аспекті модернізації державного управління, зміцнення демократичних інститутів та відповідності європейським стандартам.

Контроль і нагляд у публічному управлінні є необхідними складовими для забезпечення дисципліни, законності та ефективності управлінських процесів, а також захисту інтересів суспільства та держави.

Аналізуючи роль публічного контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних як ключових інструментів забезпечення високого рівня публічного управління, визначили у роботі, що ці механізми відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного захисту персональних даних. Як інструменти публічного управління, вони забезпечують дотримання законодавства, виявлення та запобігання порушень прав людини, а також зберігання конфіденційності персональних даних.

Мета публічного контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних полягає в забезпеченні прав громадян на конфіденційність та безпеку їхніх даних, а також у створенні умов для законного та етичного використання цих даних. Ці механізми спрямовані на забезпечення відповідності законодавству діяльності підприємств, установ, організацій у сфері обробки, зберігання та передачі персональних даних.

АНОТАЦІЯ

Розділ монографії присвячений вивченню ролі захисту персональних даних у публічному управлінні України. Автори обґрунтовують, що будівництво незалежної, демократичної та правової держави базується на забезпеченні основних прав і свобод людини, закріплених Конституцією та міжнародними договорами. Активний розвиток публічної сфери сприяє взаємодії влади з громадянським суспільством та необхідності отримання різноманітної інформації, але вимагає захисту особистих даних від можливого розголошення, що порушує права людини. Зазначається, що контроль і нагляд у публічному управлінні є важливими елементами забезпечення дисципліни, законності та ефективності управлінських процесів, а також захисту інтересів суспільства та держави. Автори обговорюють роль публічного контролю та нагляду у сфері захисту персональних даних як ключових інструментів для забезпечення високого рівня публічного управління, підтверджуючи їхню значущість у забезпеченні ефективного захисту персональних даних, виявленні та запобіганні порушень прав людини та зберіганні конфіденційності.

Література

1. Адміністративне право України. Повний курс / за заг. ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
2. Адміністративне право України: навчальний посібник / Забарний Г., Калюжний Р., Шкарупа В. Київ. Київ : Вид-во Паливода А. В., 2003. С. 95–96.
3. Андрійко О. Ф. Державний контроль і тенденції його розвитку в умовах ринкових відносин. *Правова держава: міжвід. зб. наук. пр.* Київ : Наук. думка, 1993. Вип. 4. С. 49–53.
4. Бебик В. М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. *Інформація і право.* 2011. С. 41–49.
5. Бичко І. Філософія: підручник. Київ, 2006. 656 с.
6. Боднар І. Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. *Механізм регулювання економіки.* 2014. № 1 С. 68–75.

7. Василенко О. М., Музичук О. М., Невядовський В. О. Принципи громадського нагляду та контролю у публічному адмініструванні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. Том 30, № 3. С. 243–251. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.3.20>

8. Галуцько В. В. Адміністративно-правова охорона та захист права власності. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. № 38. С. 192–198.

9. Гаращук В. Контроль та нагляду державному управлінні: навчальний посібник. Харків : Вид-во Національної юридичної академії України ім. Я. Мудрого, 1999. 53 с.

10. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні. Харків : Фоліо, 2002. 176 с.

11. Дворнік М. О. Сутність та проблеми розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 21. С. 75–79.

12. Єщук О. М. Адміністративно-правова охорона і адміністративно-правовий захист: *Leges si Viata*. (Молдова). 2013. № 10/3 (262). С. 49–53.

13. Кириї С.Л. Публічний контроль як об'єктивне управлінське явище. *Державне будівництво*. 2021. Том 1 № 30. URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/19136/17419>

14. Матяш О. І., Гринь А. К. Теоретичні основи захисту інформації обмеженим доступом. *Інформаційна безпека людини, суспільства і держави*. 2011. № 3. С. 87–92.

15. Оболенський О. Ю. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни Публічне управління: наукова розробка. Київ : НАДУ, 2011. 56 с.

16. Олійник О. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки. *Юридичний вісник*. 2015. № 1 (34). С. 65–69.

17. Павлей О. В. Концепції інформаційного суспільства та вплив інформаційних змін на державу та політику. «*ЗНАННЯ. ОСВІТА. ОСВІЧЕНІСТЬ*» в умовах трансформаційних процесів – 2020: матеріали V-ої Міжнародної науково-практичної конференції. НТКП ВНТУ. Інститут соціально-гуманітарних наук, 2020. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua>

18. Попов С. В., Бойченко О. О. Проблеми інформаційної безпеки України. *Форум права*. 2011. № 1. С. 798–801.

19. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text>

20. Про затвердження Положення про Адміністрацію Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України: Постанова

Кабінету Міністрів України; Положення від 03.09.2014 № 411. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2014-%D0%BF#Text>

21. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#top>

22. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#top>

23. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/Є (Загальний регламент про захист даних) : Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 27 квітня 2016 р. 2016/679. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2016. 98 с.

24. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#top>

25. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#top>

26. Роскошний І. В. Концепція інформаційного суспільства та її вплив на конституційні правовідносини. *Форум права*. 2021. № 3. С. 52–66.

27. Смоляк О. Є. Інтернет як важливий механізм реалізації права громадян на доступ до публічної інформації. *Митна справа*. 2011. № 3 (75). С. 56–62.

28. Собакарь А. О. Співвідношення державного контролю та адміністративного нагляду як засобів публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 3. С. 86–91.

29. Сорока Л. В. Державний контроль і нагляд як основа адміністративно-правового забезпечення та реалізації державних гарантій. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. 2020. № 4. с. 173–177.

30. Чаплинська Ю. А. Контроль щодо забезпечення законності та дисципліни в діяльності органів публічного адміністрування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 190–195.

31. Шопіна І. М. Об'єкт та предмет громадського контролю. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану: матеріали наукового семінару / упор. М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, Н. Я. Лепіш. Львів : ЛьвДУВС, 2022. С. 292–294.

32. Ярема О. Г. Предмет і об'єкти державного контролю та нагляду в сфері охорони здоров'я. *Молодий вчений*. 2020. № 8 (84). С. 242–247. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-52>

Information about the authors:

Yurii Kyrylov

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Rector of Kherson State Agrarian and Economic University
23, Streetenska Str., Kherson, 73006, Ukraine

Mariia Novikova

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Public Management,
Law and Humanities,
Kherson State Agrarian and Economic University
23, Streetenska Str., Kherson, 73006, Ukraine

Olha Pravotorova

Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Public Administration, Law and Humanities,
Kherson State Agrarian and Economic University
23, Streetenska Str., Kherson, 73006, Ukraine